

Narozeniny šéfredaktora a narozeniny maminky

Dne 2.října 1989 se dožívá zakladatel a šéfredaktor ACT, ACJ, ACP, AOA a dalších AC Jan Šimsa 60. let. Blahopřejeme mu a u příležitosti jeho narozenin vydáváme ZVLÁŠTNÍ VYDÁNÍ ACT ACM, které stojí na hranicích mezi běžným AC. a sborníkem. Přejeme mu co nejvíce zdraví, chuti do života i vydávání dalších čísel AC. se stále aktuálnějším a zajímavějším obsahem. Rovněž mu přejeme Boží požehnání pro všechny oblasti jeho soukromého i veřejného života.

Dne 5.října 1989 slaví své narozeniny naše maminka Milena Šimsová. Přejeme jí dobré zdraví, hodně dětí, hodně živých a podnikavých vnoučat, potěšení a radost ze života a úspěchy na poli historie. Také jí přejeme Boží přízeň.

Jendovi k narozeninám

Milý Jene,

k Tvému životnímu jubileu /jak je zvykem teď říkat, když nechceme moc zdůrazňovat, že už nejsme nejmladší/ Ti já a Jana přejeme hlavně to, aby Ti Pán Bůh uchoval co nejvíce onoho životního optimismu, kterým ses podle mých zkušeností vždy vyznačoval a který Ti pomáhal projít i hodně složitými situacemi. Myslím si, že v zásadě optimistický a přitom realisticky střízlivý postoj k životu by asi měla být jedna z podstatných věcí, které by měly charakterizovat každého, kdo se hlásí ke Kristovu evangeliu a je v té či oné míře odchován biblickým poselstvím. Žádné hluboké deprese ani na druhé straně zbytečné a zavádějící euforie, i když se jedním i druhým občas člověk neubrání, by neměly mít rozhodující úlohu. O tom svědčí Starý i Nový Zákon a pro mne jsi právě Ty byl většinou toho životního příkladem. A proto také jsi mohl druhým lidem v tomto ohledu stát ku pomoci - kromě jiných několikrát i mně.

Vzpomínám stále rád a s užitkem i pro dnešek na naše nekonečné diskuse v dobách našeho společného "zrání" v nelehkých, ale svým způsobem velkých poválečných dobách i v prvních padesátých letech, kdy jsme byli horliví /Ty možná více než já/ svazáci, chodili jsme na schůze a brigády a na diskusní večery v Akademické Ymce. Hodně nás zaměstnávaly problémy vztahu marxistického socialismu a křesťanství, což je problém poskytující dostatek látky k přemýšlení i k praktickým postojům dodnes, i když to snad mladší generace necítí tak aktuálně jako my. Ale připo-

mněl bych základní Hromádkovu otázku, která je podle mne dnes snad ještě aktuálnější než za jeho života: jaký bude člověk v té nově budované společnosti, která chce být socialistická? Myslím, že praktické řešení právě této otázky, která byla dlouho poněkud naivně podceňována a o níž se myslelo, že se nějak vyřeší sama, je aktuálním problémem dneška a její zanedbání je hlavním zdrojem mnoha dnešních obtíží.

I když se později naše životní cesty poněkud rozešly - Ty jsi zvolil nelehkou a mnohdy konfliktní dráhu duchovního a je klidnější cestu přírodovědního bádání - snad to více vyhovovalo mým sklonům k pantheismu, jak jsi svého času na mou adresu /ale také na adresu J.L.H./ poznamenal - v orientaci na tu základní otázku člověka, kterou jsme od Hromádky oba převzali, jsem vždy stál a stojím s Tebou, i když si myslím a dnešní stav světa to potvrzuje, že začlenění člověka do přírody a vesmíru /viz také Útěcha z filosofie aj./ není otázkou zanedbatelnou. Rizika jsou samozřejmě stále velká; ale mnoho v dnešním světě vzbuzuje naději, že se alespoň něco z toho, o čem jsme před lety /jako mládenci/ jako o vizi budoucnosti diskutovali, podaří s Boží pomocí uskutečnit.

Přeji Ti ještě hodně let a hodně naděje.

Tvůj švagr Láďa

Nový model vztahu ČLOVĚK - KOSMOS?

/Janu Šimsovi k šedesátinám/

Předběžná poznámka: Jde o část mé "biblické antropologie".

Gn 1 a Gn 2 rýsují přípravně - a s krutými mezerami, jak je tomu vždy při zrodu jakékoli velké koncepce - n o v ý m o d e l vztahu č l o v ě k - k o s m o s . Tím myslím model r ů s t u a p e r - s p e k t i v y , model ve smyslu základního směru c e s t y , jíž se má "člověk a kosmos" ubírat k Eschatu.

V pohanském modelu je základní - zakládající veličinou p ř í - r o d a . Její tajemství, mysterion života, je artikulováno v kultech, ritech, obyčejích.

Tajemství z r n a , které je zaseto = pohřbeno a v kulminačním bodu svého odumření začne klíčit, se obráží například v o s í r i - d o v s k é m kultu. OSIRIS - Usíre je perzonifikací podivuhodného, enc přímo zázračného procesu probíhajícího v přírodě, v onom koloběhu život - smrt - život. Egyptský král chápáný co inkarnované božstvo byl de facto identický s přírodou a s jejím vegetačním mysteriem. A poněvadž byl j e č m e n považován za onu "inkarnaci přírodního mysteria", jemuž byla přisuzována schopnost propůjčovat život a zaručovat jeho pokračování /sr. G.E.SMITH, Dějiny člověka/, mohl si faraó dovolit výrok "Já jsem ječmen" a prohlašovat svou totožnost s Osíridem

Farao - panovník se tedy považuje za ječmen v lidské podobě. Proto jeho smrt, smrt "lidského ječmene" číslo jedna, není posledním slovem, farao si přece přivlastňoval "osudy ječmenného zrna". Proto bude žít dál - i když skryt znakům světa, v podsvětí, v říši Usírově. PLUTARCHOS popisuje v knize PERI OSIRIDOS KAI OSIRIDOS osiričovské mystéria v Abydú v helénistické době. Usíre byl tu v podobě sochy pohřben do královského hrobu předdynastické doby; v noci se však jeho socha ukáže v chrámě, což je lídem přijímáno jako doklad, že Usíre žije. - Po prvním článku, jímž je sama Příroda /Zrno, Sperma/, objevuje se tedy druhý článek, což je božský panovník podstatně totožný s Přírodou. - Třetím článkem jsou "věřící" = účastníci kultu, popřípadě mystérií. - To, co platilo v první fázi o přírodě samé, platí v druhé fázi o lidském ječmeni, a v závěrečném stadiu o každém, kdo se kulticko-rituálně-nábožensky ztotožní s Přírodou - Osiridem - Panovníkem.

V tomto smyslu se OSUD ZRNA STÁVÁ OSUDEM ČLOVĚKA. Příroda je prius, člověk posterius.

Sub specie creationis je však prius člověk. Prius, quia primus. Primus ne ve smyslu časovém /chronologickém/, nýbrž principiálním, tedy ve smyslu časovém /chronologickém/, nýbrž principiálním, tedy ve smyslu stěžejního pověření a bezprecedentního nároku.

JHVH - Pravda - Slovo - Život tvoří v člověku a skrze člověka svou podobu, svou k eschatu směřující inkarnaci. A zároveň, "pracujíc s člověkem", pověřuje Oslovení "svého" člověka, aby tvořil v mimolidském jsoucnu svůj obraz.

Tak homo, tím že pracuje /s/ Pravdou na sobě, humanizuje "všechno stvoření". Příroda, veškerenstvo, kosmos - to má být vytvářeno k "lidskému obrazu". Příroda má mít účast na duchovní regeneraci, která se Pravdou děje na člověku.

Toto hledisko není v biblickém kerygmatu plně rozvinuto a rozpracováno. Objevuje se tu spíše v mohutných náznacích.

V Gn 1 je toto hledisko vyjádřeno spíše jen negativně. Člověk nemá splynout s přírodou. V příkré polemice vyžaduje se strategický odstup od mimolidského veškerenstva. Antika vyjadřovala toto NE těžkými zápornými výrazy, které dnešnímu člověku sugeruje cosi nenávistného, agresivního. Ale toto útočně vypravené vyjádření nepokládali orientální antičtí lidé za skutečnou pointu problému. To pozitivní tu vlastně není vysloveno. To je nutno hledat jinde. O povaze suverenity, již je tu člověk v konfrontaci, či spíše korespondenci - s "nežeho" světem pověřován, není tu řečeno skoro nic.

Pozitivní "jádro věci" se ozývá až v "druhé stvořitelské zprávě": v podání Jahvistově /Gn 2/. Podle tohoto vyprávění vytvořil /JCR / JHVH ze země /ADÁMA/ zvěř a ptactvo, ale jaksi anonymně, nijak je ne-nazval. Byla to "stvoření" /či spíše jen "živé objekty"/ b e z e j m é n a . Jejich bezejmennost nespočívala ovšem /jen/ v jejich ne-označenosti, nýbrž v jejich duchovní a n o n y m i t ě . Byla to jen jakási vakuální jsoucná, jsoucná bezvztahná, bez vztahu k Pravdě a k člověku Pravdou pověřenému. J m é n e m připoutává Adam tvorstvo k sobě. Tím je vsazuje d o s m y s l u . Je jejich "misionářem", "křtí je na sebe". Z jejich /pouhého/ jestvování j e p o v o l á v á v e x i s t e n c i . Teprve nyní ek-sistují, tj. přecházejí svou /pouhou/ biologičnost. Toto VEH /EX/ jejich jestvování činí z nich s o u p u t n í k y č l o v ě k a . To, co se bude dít s č l o - v ě k e m , poděje se i s n i m i . Snad je tu možno použít novozákonní metafory, které se snaží vstihnout vztah Krista k církvi: Člověk je pánem tvorstva tak, že je jeho "hlavou". A "hlava" - to je odpověd-nost, pastýřská péče, soucítění, vposledu: slitovnost, láska. Nejde tedy v pojmenování zvířat a ptáků jen o "Herrschaftsakt" /tak většina vykladačů/. Nejde tu také jen o vypravěčskou techniku, které spočívá v tom, že se kvůli zvýšení napětí retarduje závěrečná pointa. Žádné mimolidské stvoření není člověku adekvátním protějškem - tím je teprve žena, ženský pól lidství "doplňující" pól mužský. Všechno stvoření je však pojmenováním voláno, aby se dalo na cestu "stát se protějškem", "bratrskou tvář" obrácenou jako pomoc /EZER, sr. Gn 2,20/ vůči člo-věku. Žena je ve své "ezernosti" nezastupitelná, jistě, ale i zvířata jsou skrze Adamovu misi /misii/ po-volána ke spolu-odpovědnosti za kosmos, ovšem ke spoluodpovědnosti sui generis.

Ani mimolidské tvorstvo nemá tedy zůstat "tak, jak je". Tíhnutí k obrazu eschatologického člověka má svou paralelu i v mimolidské přírodě. Tak například přímo pověstně a až s jakousi kýčovitou barev-ností maluje e s c h a t o l o g i c k o u t v á ř živočišné pří-rody První Izajáš:

"Vlk bude pobývat s beránkem,
levhart s kůzlem odpočívát.
Tele a lviče i žirný dobytek budou spolu
a malý hoch je bude vést..."

Dokonce i kojenec si bude s radostnou provokativností "hrát nad dírou", neboť:

"Nikdo už nebude páchat zlo a šířit zkažu
na celé mé svaté hoře." /Iz 11,9n/

To je tak nezvyklé a nečekané, že starší vykladači pokládali jmenovaná zvířata za obraz dravých, proti Bohu se bouřících lidí. /Tak například i naši majstři z Kralic!/ Je však zřetelné, že prorok chce spojit příchod eschatologického, mesiášského, věku s návratem "ráje". V ráji nebude rozkolů mezi člověkem a přírodou, ani mezi silnějšími a slabšími tvory v přírodě samé. /Sr. HERTZBERG, Der Erste Jesaja, ATD/. Nutno však jít dál a vidět tu p o d í l n o s t tvorstva na d ě j i n ě ě - e s c h a t o l o g i c k é m o s v o b o z e n í ě l o v ě k a . /Sr. Iz 65,16nn, zvl.v.25n. Sr. též Jb 5,23 aj./

A konečně je tu ještě slovo Pavlovo /Ř 8,19/, že celé stvoření hořce p l ě č e a v y h l í ž í z j e v e n í s y n ů b o ž í c h . Pavel, který vychází jak ze Starého zákona, tak i z podání mimobiblických, i když patrně židovských, vidí onu mysteriální s p j a t o s t ě l o v ě k a a k o s m u a bytostnou v z t a ž e n o s t kosmu k e s c h a t o l o g i z u j í c í m u s e člověku. Tzv. "přirozenost" tvorstva není tak docela "přirozená", tj. daná přírodou., není něčím daným, nýbrž tím, co se "vyhlíží". VERCOORS nazval člověka "nepřirozeným zvířetem". Ale ani zvíře není "přirozené". Pohybem své ek-sistence ke své pravé přirozenosti teprve s m ě ř u j e . Jeho "přirozenost" leží v budoucnu, poněvadž je to d ě a r .

Jen k budoucnosti napřemý a z budoucností osvobozovaný člověk osvobodí mimolidské tvorstvo od tragického břemene "nepravé přirozenosti" vnucované tvorstvu člověkem ještě nevycháceným ze vzpoury proti tomu, "co přichází".

Milan Balabán

Několik slov o budoucích perspektivách

Svět nežije v lehké době. Regionální problémy se staly problémy celosvětovými. To, co se odehrává ve Východní a Střední Evropě, nelze odtrhnout od celosvětového kontextu. Svět stojí před třemi základními problémy, z nichž každý může vyvolat rozsáhlý válečný konflikt. Je to problém hladu ve Třetím světě, problém přelidnění a problém ekologické rovnováhy planety. Jsme připraveni tyto problémy řešit, nebo v příštích sto letech poklesne rapidně počet světové populace hladem, nemocí, ekologickými katastrofami či válkami?

Volá se po novém uspořádání světa, a to nejméně sto padesát let. Jedním z radikálních programů je socialismus. Pravda, je to trochu mlhavé označení. Znamená mnoho pojetí socialismu a jejich stoupenci se radostně potírají.

Marx měl krásnou vizi. Svobodný výrobce ve svobodném světě. Dělník osvobozený od tyranie soukromého vlastnictví a dělby práce vstupuje

do říše svobody, kde je všeho dostatek na uspokojení potřeb a člověk je ráno rybářem a odpoledne básníkem či naopak. Krásná utopie, a kdo by si nedal říci. Kde však vzít na zemi neomezené množství zdrojů surovin, potravin a energie. Takže jen krásná utopie.

Ale už víme, jak dopadly pokusy o zrušení soukromého vlastnictví výrobních prostředků. Zrušení soukromého vlastnictví půdy v SSSR stálo životy několika milionů lidí a z obilnice Evropy se stala země se stagnujícím a upadajícím zemědělstvím. Obilí se dováží. A ježliže trh obilím je omezen, pak obilí dovezené do socialistických států chybí Třetímu světu.

Již slyším námitky - a co demokratický socialismus, tanto byl socialismus dogmatický. Demokratický socialismus je opět utopie, a zdá se mi, že tento svět má již málo času a prostředků na další a další experimenty. Velké změny vždy skrývají možnost nepředvídatelných důsledků a katastrof, které si nikdo nepřál.

A co švédský socialismus? Švédsko je jistě bohatá země a lidem, pokud nejsou bohatí, se tam nevěde krušně. Systém dalekosáhlých podpor s dalekosáhlou byrokracií je provádějících, systém masných daní a stěhujících se pryč úspěšných lidí. Velká země s malou hustotou obyvatelstva, které neprodělala dvě světové války. Velké přírodní bohatství. Uspořádání, které se jistě většině Švédů líbí, proč by také jinak stále volili sociální demokraty. Ale je to řešení pro třebaš Zimbabve?

Všechna pojetí socialismu mají jedno společné. Hledají cestu pro přerozdělení bohatství a zmírnění propasti mezi chudými a bohatými. V nejradikálnější podobě to znamená asi toto: Vezme se úhrné bohatství společnosti a rovnoměrně se rozdělí všem. Pak už nebude bohatý ani chudý a všem se dobře povede. Různé formy socialismu se pak liší jen v metodách a míře přerozdělení majetku. Zapomíná se však na dvě věci. Za prvé musí toho bohatství být tolik, aby každý po přerozdělení měl dost. Zdá se mi, že kdyby se přerozdělilo celosvětové bohatství na všechny obyvatele planety, tak nám bude velmi krušno a vypukne všeobecná bída. Druhý problém je, že přerozdělené bohatství vydrží na krátkou dobu a kdo ho obnoví? Že to není teoretická otázka, svědčí hladomor po sovětské kolektivizaci.

Musíme si uvědomit, že to, co vyrábíme, nevyrábíme jen pro sebe, ale pro celé lidstvo. To, co promrháme z přírodních zdrojů, nepromrháme jen sobě, ale celému lidstvu. Každý náš neúspěch je ~~xxx~~ celosvětovým neúspěchem a každé vyprodukované hodnota je hodnotou pro celý svět. Takže, když jsme si vydrancovali zásoby uhlí, vydrancovali jsme je i rolníkovi v Patagonii.

V celosvětovém kontextu je ekonomická efektivita jednou z mravních ctností. Špatně hospodařit je nejen hloupé, ale i nemravné. A nemravné je i to, co ekonomické efektivitě překáží.

Stále více jsem přesvědčen, že nemusíme hledat utopické řešení ekonomických a politických problémů, že náznaky této cesty už tady dávno jsou. Je to systém svobodného soukromého podnikání a soukromé iniciativy. To, co Adam Smith vypožadoval, že chaotický trh vytváří řád optimální výroby dokázala v posledních letech nová vědecká disciplína synergetika. Chaotické úsilí mnoha iniciativních jedinců se proměňuje v řád. Tattáž synergetika učí, že plánové úsilí mnoha jedinců se může změnit v chaos. /Zná někdo případ plánované ekonomiky státu, které neupadla v chaos?/ Také se však ukázalo, že tento systém samoregulačního trhu je velmi citlivý na vnější vlivy - mimotržní ekonomické zásahy jako jsou celní překraďy, malá dynamika pracovních sil, nevhodná monetární politika, ochranářství, monopolizace ap. Odtud ony periodické krise minulého století a Velká deprese století tohoto. A také je citlivý na socialistické zásahy - minimální mzdy ap., které plodí inflaci a nezaměstnanost.

Věřím na soukromou iniciativu jednotlivce, a to v každé oblasti života. Jistě, ta iniciativa nemůže být neomezená. Jsem liberál a souhlasím s rozhodnutím Nejvyššího soudu USA: "Mé svoboda pohybovat pěstí musí být omezena blízkostí tvé brady". A jelikož jsem konzervatívec, dodávám: "- a tvé duše". Věřím, že ekonomická svoboda je možné jen tam, kde je svoboda politická. A nevěřím, že je možné politická svoboda tam, kde není svoboda ekonomická. Lidstvo se věky prodírá ke svobodě. Vždy rázně pokročilo, když se mohla rozvinout soukromá iniciativa jedince. A tak musíme usilovat o společnost, kde by byl člověk nejsvobodnější. A to je společnost soukromého podnikání a soukromé iniciativy. Nejde o svobodu pro svobodu. Jde o to, aby moji bližní přežili, a to pokud možno důstojně. A to bude tehdy, až se na tomto světě upeče tolik chleba, že zbude na každého. A to bude tehdy, až bude společnost efektivně a dost vyrábět.

Nelze mít přesný plán do budoucnosti. Ta je otevřená a nevypočítatelná. To klade velké nároky na naši odpovědnost. I důsledky našich kroků jsou nevypočítatelné. Takže: žádná utopie, žádné skoky do ráje a říše svobody, žádné gigantomanie. Jde o to, nebát se a nekrást. Jde o to, usilovat o společnost, ve které by mohl každý, kdo chce, podle svého uvážení a podnikavosti se podílet na tvorbě blaha pro druhé.

A již slyším námitku přátel socialistů - a co lidé, které potkalo neštěstí, co nezaměstnaní, nemocní, tělesně postižení, slabí, neprábovní ap.? Přece je neodkážez na charitu, vždyť je to nešťastná. Citlivost lidí k bídě a utrpení bližního klesá, převezme-li charitu stát - říkám. Společnost se narodí na zeleném paloučku ustavující schůzí. Přebíráme staré instituce, modifikujeme je a vytváříme instituce nové. Tak i společnost svobodného podnikání nevzniká na zeleném

paloučku, ale vyrůstá ze společnosti staré. A opět věřím, že sociální zabezpečení spolubližních se dá zajistit na základě soukromé iniciativy, a to efektivněji, než socialistickým vyvlastněním bohatého.

Na základech moderního kapitalismu se podílel kalvinský protestantismus. Přes všechny chyby, omyly a působení starého prokazuje tento systém neobyčejnou dynamiku. Práce je v něm ctností a zahálka hříchem. Stále slyším útoky proti společnosti výkonu. Kdo tak mluví, neuvědomuje si, že jen společnost výkonu, kde je práce ctností a zahálka hříchem, je schopna pro bližního něco udělat. A touto společností je společnost soukromé iniciativy. /Přátelům socialistům pak říkám, že socialismus je krásná věc, ale pro svět, stojící nad propastí je příliš velkým přepychem/.

Slíbil jsem jen několik slov o budoucích perspektivách. Nemluvil jsem třebaš podrobně o politickém uspořádání takové společnosti a roli takových institucí jako je církev. To zase někdy jindy.

x x x x x x x

Milý Honzo, tento kontraversní článek Ti věnuji k pozlobení i diskusi k Tvému významnému životnímu výročí.

V úctě a radosti

září 1966

Petr Krejčí

Celá ta naše schůze včera
všech pět pé jako jindy měla.
Že do těch rukou nad hlavama
neprašťí blesk a za ním rána,
když odhlasujou návrh vlády,
čímž odkrouhnou si kamarády!
A proti,

byl snad někdo proti?

"Jeden hlas, druhý...

Všechno. Dík."

A jak ti ostatní se potí.
Každý je bolševik.
Nejsou vojáký revoluce,
jsou to vojáký rezoluce.
I vy, milí soudruzi,
vražďíte tiše na schůzích.
Ach většina, ta většina.

Kolikrát byla v nepravu,
připravovala o hlavu...
Nebylo

koho proklínat

Budoucnost nebude prý hrozná.
Že prý se blýskat začíná...
Slabost se

ve většině pozná,
sílu má v sobě

menšina

1957

Jevgenij Jevtušenko

/Sovětské literatury 89/8

Programové prohlášení Kruhu nezávislé inteligence

Československá společnost se na konci osmdesátých let ocitla v obtížné situaci: politické vedení státu se formálně přihlásilo k reformnímu procesu probíhajícímu v jiných socialistických zemích a zavedlo jisté prvky liberalizace. Vzbudilo tím naději, že bude rozšiřovat prostor pro kritické uvažování, že dialog mezi společností a vedením strany a státu odstraní politické bariéry, které zabraňují věcnému řešení našich současných potíží.

Bohužel vývoj po lednu 1989 naznačil, že cesta vpřed nebude přímočará. Současný oficiální program reformů tkví svými kořeny v protireformním období tzv. normalizace a nevytvěří prostor ani pro posouzení současného stavu a jeho příčin, ani pro vznik ^{projektu} hlubších systémových změn. Konfrontační ideologické kampaň, která ho doprovází, vyvolává napětí a atmosféru nedůvěry. Československý občan hledí do budoucnosti s obavami a očekává zhoršení již tak složité ekonomické a sociální situace. Přes viditelná ekologická, sociální, zdravotní a další nebezpečí, která ohrožují každodenní život v dnešním Československu, je před veřejností plná pravda o stavu společnosti utajována. Nelze se proto divit, že převažuje opatrný a neangažovaný postoj. Pasivita a rezignovanost se ovšem mohou rychle změnit v explozi sociální nespokojenosti.

Jednou z mála možností jak zabránit růstu napětí ve společnosti je střizlivé a ideologicky nedeformované posouzení naší situace. Ačkoliv normalizace zasáhla celou společnost, mimořádně citlivě postihla oblast vědy a celé intelektuální kultury. Proto dnes nemáme k dispozici tolik potřebné systematické studie o stavu a vývoji československé společnosti, které by se mohly stát východiskem dialogu o variantách budoucího vývoje. Ideologie vymezuje společenským vědám natolik úzké meze, že i současné pokusy o analýzu jsou deformovány v zárodku. Strach, zvyk a koruptivní mechanismus poskytování výhod zabraňují společenským vědám výrazněji přispět k překonání dnešní krize.

Eroze významu pravdy a poznání, vzdělanosti a racionality, dialogu a tolerance, hodnot, jež provázejí Evropu a její humanitní kulturu již po tisíciletí, je hlavním projevem spoluviny československé inteligence za morální, kulturní a vzdělanostní úpadek, který nás postihl.

Vedení pocitem odpovědnosti a ve snaze alespoň zčásti dostát své občanské a profesionální povinnosti, rozhodli jsme se založit Kruh nezávislé inteligence. Naším cílem je rehabilitace právě těch hodnot evropské kultury, které by mohly pomoci přivést Československo na cestu demokratického vývoje. Domníváme se, že se Československo ocitlo na křižovatce a rozhoduje o svém dalším osudu v "evropském domě".

Je reálně ohroženo ztrátou svého mezinárodního postavení i své příslušnosti mezi vyspělé evropské země. Za těchto okolností si již nemůže dovolit další pokračování konfrontace mezi existujícími politickými uskupeními, které může vést k vnitrosociálnímu rozvratu nebo k návratu do letargie minulých let. Vylučovat právě dnes kohokoliv z úsilí o konstruktivní spolupráci je hazardováním nejen s vlastním politickým kreditem, ale s budoucností nás všech. Bez široké spolupráce všech sociálních sil, bez skutečného dialogu nezátíženého rekriminacemi a vedeného především zájmem o budoucnost se z krize nedostaneme nedostaneme. Jsme v situaci, kdy musíme hledat vše, co nás spojuje, a vzdát se úsilí o eliminaci nebo porážku odpůrce. Proto zakládáme společenství otevřené a oborově nespecializované, jehož členy vzájemně spojuje vědomí odpovědnosti za vzdělanostní, kulturní a morální ozdravení společnosti. Nehodláme vytvářet paralelní vědu a kulturu. Chtěli bychom však přispět k obnovení významu a vlivu vědy vzdělání a kultury v životě československé společnosti následujícím programem:

1. Věda a kultura může pomoci hledat východiska z naší krize, nemůže je však prakticky uskutečnit, neboť nemá sociální sílu potřebnou k jejich prosazení. Za nejdůležitější úlohu současnosti proto považujeme povzbuzování a podporu dialogu všech složek společnosti, které chtějí nalézt optimální variantu vyvedení Československa z krize na dráhu kulturní a hospodářské prosperity a podílet se na ní. Se vší naléhavostí apelujeme na zodpovědnost a připravenost všech politických sil a občanských uskupení ke konstruktivnímu dialogu na základě konkrétních a racionálních návrhů na řešení rychle se zhoršující situace naší země.

2. Kruh nezávislé inteligence bude usilovat o maximální veřejnou informovanost v těch oblastech, které se týkají životních zájmů obyvatelstva, jako je ekologie, zdravotní otázky, ekonomické a sociální problémy apod. Budeme se přitom snažit o maximální objektivitu stanovisek. K dosažení co nejširší publicity jsme rozhodnutí využívat všech dostupných prostředků, bez ohledu na jejich "oficiální" statut. Vyzýváme československou inteligenci, aby aktivně přispěla k informování o hlavních problémech veřejného zájmu. Vědomí odpovědnosti inteligence za další vývoj Československa musí převážet nad strachem, pohodlností i úzce profesními nebo osobními zájmy. Bez dostatečných informací nemůžeme od veřejnosti očekávat zvýšení občanské aktivity, zájmu a vlivu na veřejné dění.

3. Kruh nezávislé inteligence se bude samostatně, podle své kompetence a možností, vyslovovat k důležitým politickým rozhodnutím a plánům, zaujímat k nim vlastní stanovisko a upozorňovat na jejich možné dů-

sledky. Budeme prosazovat, aby se při posuzování a rozhodování různých otázek respektovala především racionální perspektiva a odborná kompetence.

4. Kruh nezávislé inteligence je výrazem naší snahy a potřeby bránit a rehabilitovat etické principy v životě vědeckých, kulturních a vzdělávacích institucí. Ustavuje se jako základna pro kolektivní a koordinované působení a kulturní úroveň společnosti. Zvláštní význam přisuzujeme osvobození od nekompetentní nomenklaturní praxe. Apelujeme na pracovníky vědy, výzkumu a vysokých škol i na pracovníky kulturních institucí, aby nás podpořili ve snaze o zrušení schismatu v naší kultuře, o vytvoření prostoru pro svobodu tvorby, o obnovení akademických svobod a etických norem ve vědě a o demokratizaci školství. Zároveň je vyzýváme, aby takové změny sami aktivně hledali, navrhovali a prosazovali.

5. Kruh nezávislé inteligence chce sloužit jako základna pracovních kontaktů a výměny informací. Budeme tak usilovat o překonávání oborových bariér komplikujících spolupráci a komunikaci ve společensky důležitých otázkách, kde jde o uplatnění multidisciplinárních hledisek nebo o uplatnění obecných racionálních, konstruktivních a dialogických metod řešení.

6. Nezávisle na stávajících institucionálních strukturách československé vědy a výzkumu bude Kruh nezávislé inteligence usilovat o navázání mezinárodních kontaktů se zahraničními vědeckými organizacemi v zájmu rozšíření příležitostí k účasti československé vědy na mezinárodní spolupráci, získání příležitostí a finančních prostředků pro studijní a pracovní pobyty našich vědců na zahraničních pracovníštích a projektech s prioritním ohledem na potřeby rozvoje československé vědy.

7. Vzhledem k nadále se opakujícím pokusům o zjevné či skryté postihy za uplatňování a ochranu základních akademických, ale také občanských práv bude Kruh nezávislé inteligence vystupovat na obranu svých členů i ostatních tvůrčích vědeckých a kulturních pracovníků před pokusy o represe a persekuce. Jsme tohoto názoru, že si Československo již nemůže dovolit opakování praktik z období "normalizace", ze které zaplatily některé vědecké obory, s nimi celé akademická obec a konec konců i naše vzdělanost a kultura, obrovskou cenu.

Kruh nezávislé inteligence není organizací v právním slova smyslu. Jedná/initiativně na základě §28 Ústavy, který vymezuje svobodu petičního práva jako možnosti sdružovat občany k vyjadřování jejich stanovisek a názorů. Sdružení nejedná jako právnická osoba a nevlastní žádný majetek. Iniciativní skupina podepsaná po tomto prohlášení nemá oficiální statut.

Letní filmová škola - Trutnov 1989

Již potřetí za sebou proběhla v Trutnově na přelomu července a srpna Letní filmová škola, pracovní a studijní setkání lektorů a aktivistů filmových klubů. Stejně jako v minulých letech byl týdenní program rozčleněn do několika vzájemně se prolínajících tematických cyklů. K těm tradičním /"profil tvůrce", "literatura a film", "světové filmová tvorba" aj./ letos přibyl "hudební film", který se zde také vzhledem k opomíjení tohoto žánru filmovou distribucí - setkal se vřelým zájmem. Zařazením krátkých grotesek Charlie Chaplina závěrem každého projekčního dne si účastníci školy připomenuli, že "velký tulák" by se letos dožil sta let.

Ne menšímu velikánu filmového plátna, španělskému režisérovi Lousi Buñuelovi, patřil cyklus "profil tvůrce". Pětice filmů, které natočil v 60. a 70. letech převážně ve Francii, přinesla komplexní pohled na hodnoty jeho posledních děl. Mléčná dráha, Nenápadný půvab buržoazie a Přízraky svobody se zapsaly do dějin trutnovských LFŠ už jenom tím, že tu byly promítnuty jako vůbec poprvé v Československu. Obávám se však, aby se vzhledem k Buñuelovu přístupu, s jakým si pohrává s realitou, s jakou fantazií a chutí vytváří absurdní situace ne nepodobné právě našim současným společenským reáliím, nestalo toto ojedinělé promítání na dlouhou dobu zase posledním.

Třetí částí pokračoval cyklus "literatura a film", snažící se svým dlouhodobým dramaturgickým pojetím přiblížit co nejširší plejádu zfilmovaných literárních děl. Vedle kritikou ceněného přepisu Moraviova Konformisty v režii Bernarda Bertolucciho, zaujala i film Panna Zázračnica, který v roce 1966 natočil Štefan Uher, mimoděk připomněl, jakou ztrátou se pro slovenskou literaturu stalo nedávné Tatarkovo úmrtí.

Hostem LFŠ byl opět francouzský filmový teoretik a publicista Jean-Luis Manceau. Přivezl s sebou kolekci filmů, v níž vedle předního režiséra své vlasti, Alaina Resnaise, představil u nás dosud neznámého Cloude Millera. Součástí jeho pobytu byla i přednáška, jež se snažila postihnout charakter tvorby obou autorů v kontextu současné francouzské kinematografie.

Výše zmíněný cyklus "hudební film" v sobě obsáhl široké tematické spektrum ať už jde o muzikál, rockovou operu či hudební dokument. Neobyčejně šťastný výběr filmů zaujal však nejvíce díly, pro něž je charakteristický až jakýsi žánrový přesah. Bylo tomu nejen u muzikálu Kabaret, evokujícím tíživou atmosféru nacistické éry v Německu, ale i u Aliciny restaurace, proslulém filmu Arthura Penna, zobrazujícím pomalý rozklad a vyvanutí euforie kalifornského "květinového léta". Dnes již klasické rockové opery Jesus Christ Superstar a Tommy upou-

taly strhující hudbou, méně už filmovým zpracováním, jež v sobě nezapřelo určitý výpravny manýrismus. Vrcholem přehlídky se stal více než tříhodinový dokument Woodstock, jehož autorům se technicky složitou, avšak navýsost sugestivní formou podařilo přiblížit atmosféru a průběh největšího hudebního festivalu 60. let.

Svůj tradiční prostor našla na LFŠ opět sovětské kinematografie, které díky společensko-politickému pohybu v zemi prožívá mezi diváky jistou renesanci. Výběr filmů zahájila filmové teoretička Galina Kopaněvová jednou ze svých pověstných několikahodinových přednášek a v širokých souvislostech se pokusila obsáhnout praxi kulturně-politických mechanismů, jimiž byla tvorba sovětských filmařů v minulosti nejednou omezována a deformována. Vedle dokumentu Šaljapinův návrat o převozu ostatků slavného pěvce do vlasti a hrané satiry na téma zbyrokratizovaného života, Slavnost Neptuna, byly ještě do nedávna trezorové filmy Alexandra Sakurova pro svou rozvláčnost spíše zklamáním.

Jedním z karáinálních zážitků celé LFŠ se ovšem stal celovečerní dokument Solověcká moc, mapující otřesnou historii jednoho z prvních vězeňských táborů pozdějšího "souestroví" bývalého kláštera na ostrově Solovky. Ve filmu, koncipovaném z výpovědí těch, kteří martyriem Solovek prošli /hovoří zde mj. i akademik Lichačov, dnes poslanec Nejvyššíh sovětu/, zůstává nejemociálnější pasáží nález nikdy neodeslaných dopisů zavražděných vězňů. Autorka filmu Marina Goldovskaja - mimochodem seniorka ruských dokumentaristů - tu na pozadí dobových oslavných týdnů také ukazuje, jak snadno se dá falšovat skutečnost, když se veškeré společenské mechanismy zvrhnou v bezmeznou z vůli státních orgánů, vymykající se jakékoliv kontrole.

Velký ohlas měla minipřehlídka filmů FAMU. V kolekci převažovaly ročníkové práce studentů katedry dokumentaristiky počínaje již starším portrétem písničkáře Vladimíra Mertvy Takhle si žiju, až po nejnovější práce, oceněné na jarní SOUČ FAMU. Nejspontánnějšího přijetí se dostalo jedinému zástupci katedry režie, filmu Ondřeje Trojana Sedm, neobyčejně zdařilé několikavrstevné parodie známého westernu Sedm statečných.

Kolekce dokumentárního filmu byla sestavena se snahou poukázat na nejkvalitnější, co bylo za minulý rok v Krátkém filmu vytvořeno. Vedle filmů se sociální tematikou - Trus Vladimíra Kvasničky a Žijte pro radost Jana Špáty - vynikla psychologicko-etická studie života v domově důchodců Za oknem režisérky Drahomíry Vihanové. Doslova s bouřlivou reakcí se setkal publicistický magazín Jak jsme na tom, jež si s netradiční otevřeností věímá nejráznějších společenských nešvarů.

Všeobecná pozornost byla stejně jako už několikrát před tím soustředěna na cyklus českých filmů, ve kterém se jeho dramaturg, filmový historik Pavel Taussig, snaží postupně uvádět významné díla naší kine-

matografie, vytvořené v lepších dobách její existence. A tak se zde po více než dvaceti letech znovuobjevily zfilmované povídky Arnošta Lustiga, Sousto a Démanty noci, Klosova a Kádérova Smrt si říká Eng-chen podle stejnojmenného románu Ladislava Mňačka. Od režisérsko-scénaristického tandemu Kachyňa - Procházka to byly filmy Ať žije republika a Kočár do Vídně, oba bořící mýty heroických konců II. světové války. Největšího ohlasu posléze dosáhla "moravská sága" Vojtěcha Janého Všichni dobří rodáci, trochu nostalgicky avšak filmařsky vytříbený pohled na násilné změny života moravské vesnice po roce 1948.

Že se promítání českých filmů stalo pro letošní LFŠ nepřehlédnutelnou dominantou, přispěla i návštěva Drahomíry Vihanové, které tu uvedla svůj nikdy nehraný celovečerní film z roku 1969 Zabitá neděle. Po projekci se také v osobně otevřené diskusi s diváky vyjádřila ke své profesní genezi a pódělila se o své nejen filmové názory. Důstojnou tečku cyklu vytvořila filmová alegorie Pavla Juráčka Příklad pro začínajícího kata, mnohovýznamové dílo o vydělenosti jedince neschopném se vřadit do řádu totalitářských lžimechanismů odcizeného světa.

Na pozadí tkáčka toho nejlepšího, co může období Nové vlny českého filmu i dnes nabídnout, mohl se připravený průřez současnou světovou tvorbou jevit značně průměrně. Svě místo tu ovšem mělo Bertolucciho Poslední tango v Paříži s vynikajícím hereckým výkonem Marlona Brande a diváky si našel i akční film Splašený vlak s mistrným zachycením atmosféry drsného přírodního koloritu severu Aljašky. Pro u nás dobře známého sovětského režiséra Andreje Michalkova-Končalovského to byla také první a hned velmi úspěšná práce v USA. Ukázka dobré inteligentní zábavy "pro všechny" přinesla americká komedie Nike Nicholsona Pracující dívka a Rozhlasové dny, další z filmů v naší distribuci jinak nepříliš uváděného Woodyho Allena.

Ne bez zvědavosti a ostražitosti očekávaný Kaufmanův přepis románu Milana Kundery Nesnesitelná lehkost bytí, nadšeně přijatý sovětskými diváky v rámci nedávného MFF v Moskvě, byl pro mnohé zklamáním. I přes zdařile zkomponované dokumentární pasáže sugestivně evokujících atmosféru Prahy srpna 1968, nepřesáhl totiž film při své skoro tříhodinové délce rovinu rozmáchlé "love story". V tomto případě spíše ke škodě literární předlohy než komerčnímu úspěchu.

Vzhledem k současným personálním změnám i změněné struktuře Rady filmových klubů, které teprve hledá svou novou tvář, nekonala se letos žádná oficiální diskuse o klubové práci. O to víc se debatovalo v kuloárech a neformálních kroužcích. To se nemohlo neodrazit i na obsahu denního Zpravodaje LFŠ, který tu co do objemu /počet stran/, tematického záběru i otevřenosti příspěvků překonal všechny své modifikace z minulých ročníků. Ukázalo se, že momentální ústup ryze filmové

problematiky před společenskou nemusí být nutně újmou. Přestože zde padlo tu a tam i nějaké ostřejší slovo, nikdo snad nezapochyboval o tom, že letošní LFŠ byla zakončena přímo symbolicky projekcí Oscary ověřeného filmu Rain Man. Na příběhu dvou bratrů, z nichž jeden je postižen psychickou chorobou, totiž hluboce zaznívá poselství o toleranci a porozumění, vlastnostech, které by se jako jedny z prvních měly znovu vrátit do našeho každodenního života. Začíná-li o tom /a jiných věcech/ divák takto přemýšlet, myslím, že pak film /a umění vůbec/ počíná plnit jedno ze svých nejvlastnějších poslání. Trutnovská letní filmová škola k tomu svou nabídkou filmových titulů i atmosférou občanského společenství přispěla bezezbytku.

Jan Hrudka

Promluva k novomanželům

"Kdo nebojuje, ti nebývají raněni; kdo však s velikou srdnatostí proti nepřítelům kráčejí, ti bývají raněni a někdy poraženi, jakož se i tobě přihodilo nyní, neboť přímo uchopiv hada, uštknut jsi byl" - to napsal kolem r. 370 církevní otec Jan Zlatoústý příteli, v záhlaví dopisu označenému jako "Theodor padlý". Co to provedl tak hrozného onen adresát dopisu, že se, slovy Chryzostémovými řečeno "ze zápisu bratří vymazal, smlouvu svou s Kristem nohama pošlapal"? Mladík Theodor se zamiloval, pojal úmysl oženit se a jelikož byl theologicky vzdělán, odvolával se při apologii svého úmyslu na učení Páně, že stav manželský dovolený, ba svatý jest. Jan Zlatoústý, jsa theologem dialektičtější, mu však vyloží, že Bůh sice doboluje ženiti se, ale to platí jen pro obyčejné lidi, pro ty snad jakž takž věřící, ale neduchovní, neduševní, pro ty, kdo vládu nad svými těly neodvedzali Kristu. "Ty práva manželského užívati nemůžeš, neboť odděnu býti s ženichem nebeským a ženy se přidržeti, to cizoložství jest, bys to tisíckrát manželstvím nazýval". A protože menší zlo je ospravedlněno, je-li ho užito k zabránění zlu většímu, jakž i theologie uznává, Zlatoústý pedagogicky připomene Theodorovi, že "Fineovi zajisté k spravedlnosti přičteno bylo, že smilnicí ženu i se smilníkem kopím prohřál". Pádná argumentace Chryzostéмова, nesená osobním pastýřským zájmem o záchranu duše přítele a bratra, slavila úspěch, Theodor si to rozmyslel, neoženil se, a my se o něm můžeme v církevních dějinách učit jako o slavném Otcí, biskupu Theodorovi z Mopsuestie.

Jste oba v témže oboru vzdělání jako výše zmínění vaši kolegové, víte tudíž, že Zlatoústého stanovisko není vůbec ojedinělé. V některých obdobích drtivá většina církevní tradice bezpečně ví a logicky prokáže, že sloužit Kristu na páný úvazek a současně žít v manželství

nelze. A tato tradice se při svých vývodech může opřít o autoritu závaznou i pro reformované. Říká např. M.J.Hus ve svém traktátu o manželství: "odpovídám ne ze své hlavy, ale z Písma", když vysvětluje, že "dokud člověk jest v nesmilnosti bez skutku tělesného, přebývá duše jeho a rozum svobodněji, a výše se může poodvihnout k poznání pravdy... Pán Bůh přikázal, aby každý, kdož se chce zákonem Božím obírat, byl nesmilný a nezprzněný, aniž oslepen v svém rozumu skrze chlípnost tělesnou. Protož lépe by bylo nedotýkati se ženy". Tolik citát, a jelikož středověk je logický a protože nedotýkati se ženy v manželství dost dobře nejde, proto ten, kdo míří k poznání vyšších pravd a hlubších tajemství, má se manželství vystříhat. M.J.Hus tu není jen vzorkem obecné středověké mentality, nýbrž komentátorem sv.Pavla, který, jak víme, v I.epištole Korintským kapitole 7. dovoluje manželství jako ústupek - "lepší je v stav manželský vstoupiti než páliť se" -, jako ještě jakž takž přípustný způsob, kterak vybit či kanalizovat onu nebezpečnou sexuální energii dřív, než napáchá nenapravitelnou škodu. A nejen apoštol Pavel je vůči manželství nedůvěřivý, i Ježíšovi učedníci upřímně zareagují na néročivé stanovisko svého Mistra stran nerozlučitelnosti manželství slovy "Jestliže je to s mužem a ženou takové, pak je lépe se neženit" /Mt.19,10/. Moudrost knihy Přísloví velí raději bydlet "v koutě na střeše než s ženou svérlivou v domě společném".

Proč ale vlastně připomínám výroky Písem a tradice, které by se hodily jako motto oznámení, že se někdo ženit nebude a ne že se ženit bude? Proto, že vaše rozhodnutí uzavřít manželství, přiznat se k němu ve společenství Kristova lidu, není hepyend milostného románu. Není tím šťastným veplutím do přívětivého přístavu požehnané manželské instituce či nastěhováním do hotového domu se záručním listem, kde už stačí nadsmrti jen uklízet a zútulňovat interiér. Jistě, víme i o jiných biblických textech a jiné liší tradice, které se k manželství a sexuálně polarizované tělesnosti člověka stavějí příznivěji, ale už fakt, že existuje přinejmenším svět biblických textů i tradic o to, zda je dobré ženiti se či vdávati, dodává textu, který jste si vybrali na svatební oznámení, zvláštní naléhavosti. Dům vašeho manželství se bude teprve stavět a jeho konečná podoba odpoví na otázku, je-li dobré ženit se či nikoli. Vaše manželství potvrdí či vyvrátí argumenty Chrysostómovy, Husovy, Pavlovy a jiných autorit. Velice bude záležet na tom, jak vystavíte svůj rodinný dům, zda to bude skvost, na němž oko se zalíbením spočině a který vyvolá touhu druhých bydlet v něčem takovém, nebo stavitelský paskvil, ať už zjevně ohyzdný či líbivě kýčovitý, ale takový, že nejen v koutě na střeše, ale i v tom paneláku by se žilo líp. Vaše manželství není tedy jenom vaše věc, váš tichý koutek - to také je - ale něco jako město na hoře ležící, něco, co je

vidět, vystaveno zrakům a hodnocení druhých. Ať tedy lidé vidí váš dům, vaše manželství a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích. Ať se my všichni, co tu jsme, můžeme z vašeho manželství těšit a radovat, ať z něho slaví nebeského Otce i církve zvítězilá, ať při pohledu na váš dům sv.Pavel, Hus i Zlatoustý doznají, že by to o tom manželství teď přece jen napsali trochu jinak.

Nebude-li Hospodin stavěti domu, marně se budou namáhat stavitelé, čtème na vašem svatebním oznámení. Snad se nemíneme s pointou metafory, když ony stavitele domu a stavitele Hospodina co do funkcí a pracovního zařazení poněkud diferencujeme: stavbu totiž někdo zadává, rozhoduje o jejím určení a jen v malých poměrech to bývá tentýž subjekt, který pak stavbu v montérkách se zednickou lžicí v ruce provádí. V poměrech světa biblického jsou na tuhle práci nádeníci, všelijací služebníci neužiteční, dělníci třeba hodiny jedenácté. Ti zedníci nádeníci jste vy, Michale a Elen, vy budete snášet břímě dne i horko. Vy nejste páni stavitelé, kteří budou koukat, jak jim Hospodin jejich příbytek pěkně buduje, jak mu to jde od ruky, jak dobře udělali, že si na svou stavbu právě Hospodina zjednali. Nikoli, nestaví pro vás Hospodin útulný byt teček, to vy budete své manželství pro něho, pro jeho slávu a čest.

Nemusíte se však stravovat obavou, že vy přijdete zkrátka. Dali jste se do služby solidní firmě, kde se uznává, že hoden jest dělník mzdy, a mzda velmi solidní se tu vyplácí i těm dělníkům hodiny jedenácté. U tohoto stavitele, který tak dobře pečuje o své pracovní síly, že ani tomu mlátícímu volu se tu ústa nezavazují, dostanete víc, než odpracujete. Můžete se proto nadít manželského štěstí, radosti a pohody. A když se vám dílo bude dařit, a lidé uvidí skutky vaše dobré, i to vaše štěstí a pohodu, odstup od vás sebeuspokojení a hrdost na vykonané dílo. Chválit mají lidé Otce, ne vás. Holda se přece vzdává panu staviteli, všichni přece vědí, že Petr Farlér vystavěl chór svatovítské katedrály, že Lucernu postavil Bechyně a Havel. Je-li snad křivdou, že zapomínáme, kdo při budování těchto a jiných památníků lidského důmyslu nesl břímě dne i horko a míchal maltu dvanáct hodin denně, pak v případě zdárného dostavění vašeho manželství se vám žádné křivda nepřihodí, když si tím neuděláte jméno a slávu z vašeho manželství bude mít někdo jiný. Buď to zcela v pořádku, vy služebníci neužiteční, neboť "ne nám, Hospodine, ale jménu svému dej čest, pro milosrdenství své a pro pravdu svou".

"Každého, kdo slyší slova mé tato a plní je, připočítám muži moudrému, kterýž ustavěl dům svůj na skále praví ten, který učí jako moc máje, ne jako zákoníci. Základ pro vaši stavbu je tedy dán, je jím poslušnost slov Pána Ježíše. Ovšem, můžete namítnout, kerygma zní docela jednoznačně jen svědkům Jehovovým, ti mají na každé slovo jeden

jediný výklad; v otázce erotiky například zní zvěst Písem víceznačně, jinak ji porozuměl Hus, když měl te to, že nejlepší je se neženit a všechnu erotiku potlačit, jinak Luther, pro něhož bylo nejlepší oženit se a erotickou slast konzumovat vesele a směle. A přece přes svou víceznačnost je zvěst Písem smatých dobrým základem a lze z ní zaslechnout užitečnou instrukci pro vaši stavbu. Její poselství je totiž přece jen jednoznačnější a poctivější než hlasy našeho nitra, našich citů, naší spontaneity. Přijde příval a na vaši stavbu se oboří, řeky se rozlijí, větry zadují. Třeba ty větry údajně stříbrné... A tu, protože vaše stavba nestojí na tekutých píscích citu, touhy, spontaneity - ač to vše je do zdí zabudováno, a bez tohoto materiálu nepostavíte manželský dům, leda nějakou pseudogotickou příšernost - nýbrž je založen na skalnatém gruntu Božího slova, vaše stavení se nepoloží. Budete umět říci ďáblu ne, a tak jako si Luther ve chvílích deprese připomínal "jsem pokřtěn", i vy si budete v jistých chvílích připomínat, že "co Bůh spojil, člověk nerozlučuj" - a jako theologicky školení odborníci budete vědět, že to je Ježíšovo ipsissimum verbum, tedy žádný dodatek, redakční úprava, různočtení.

Je ostatně hodné pozoru, že když se Ježíš střetává s farizeji ve věci rozlučitelnosti manželství, stojí aktéři na opačných pozicích, než které se jim obvykle přisuzují. To farizeové jsou velmi liberální při výkladu zákona; chtějí umožnit muži, aby svrhl břemeno manželství, když se mu bude znít neúnosné, event. když bude mít za to, že by to sneslo změnu a inovaci. Ježíš zákon přitvrzuje, odvolává se na jeho intenci proti znění, a odmítá posvětit kompromis se zlým lidským neduhem - sklerokardia, skleróza srdce, tak zní diagnóza - a odmítá dokonce i onen pověstný lístek rozloučení, prostředek jakés takés sociální ochrany pro odkopnutou ženu. Jakýpak lístek rozloučení, prostě žádné rozloučení, neboť "co Bůh spojil, člověk nerozlučuj", vyhlásuje náročivě ten Mojžíš nové smlouvy.

Vyčtete z tohoto svrchovaného Logia Ježíšova nejen záповěď rozvodu, ale i zaslíbení pro vaše manželství, neboť vás dva, Michale a Elen, spojil Bůh, vás tak obdařil a navštívil, dopřál vám podílu na tajemství, na setkání božského s lidským; vždyť manželství, které vzniká tak lidsky - Písmo neříká přesně kdy, dle středověkých autorit vyhlášením souhlasu dvou svobodných lidských vůlí, což držíme dodnes - je spojením, které dal dohromady sám Pán Bůh. Vám toto spojení bylo svěřeno, abyste je uchovali, zodpovídali za ně, těšili se z něho a žasli nad tím, že "budou ti dva jedno tělo", což "tajemství veliké jest, ale já pravím o Kristu a církvi".

Když jsem uvažoval, co bych vám pověděl jaksi osobnějšiho, něco na způsob dobrých rad od starších a zkušenějších, začal jsem se do traktátu o manželství, který 4.března 1415 sepsal M.J.Hus. Se všemi svými žalářníky v cele dominikánského kláštera kostnického vycházel Hus skvěle, oni mu pašovali inkoust a papír, on jim psal vzdělavatelné traktáty, přičemž bachaře Roberta nazývá Hus nejmilejším. V pastýřské starostlivosti věnoval Hus tomuto mladíkovi pojednání o manželství. Přiznávám se, že mne jeho osobní tón dojal a jeho obsah částečně rozveselil, částečně ujistil o tom, že navzdory až protichůdnosti svých postojů říkají různé křesťanské tradice různých dob o manželství též cosi společného, k čemu nemůžeme než s pokorou a duchovním užitkem říci amen.

M.J.Hus radí Robertovi: "Velmi pilně se vystříhej, ať tě žena v uzdu nepožme, jako Dalila Samsona, neb jakž oholí tě ze sedmi vlasů /t.j. obloupí z sedmi darů Ducha svatého/, tak tě dá v moc Filištínům a nepřátelům /t.j. ďáblům/. A nedoufej sobě, že by tebe žena nemohla přemoci. Neb ty nad Adama a Šalomouna nejsi moudřejší, ani nejsi Samsona silnější, ani Davida světější". - Muž osedlaný ženou, pod diktátem ženských rozmarů jest zajisté figurka žalostná. Dořekněme za Husa, že neméně žalostným jevem je osedlaná žena, žena pod pantoflem, služka muže, pána tvorstva. Zajisté, ženy mají být mužům podčány "jako Pánu", ve všem mají být podčány jako církev podčána jest Kristu /Ef.5,21-33/. Podtrhuji j a k o Pánu, j a k o Kristu. Přece "aj, nové všechno učiněno jest" a "je-li kdo v Kristu, nové stvoření jest". Namítneme proto v tvůrčím a vzájemně zbohacujícím dialogu M.J.Husovi, zdali snad nové stvoření v Kristu zanechalo staré struktury manželství nedotčené, zdali ono sloveso h y p o t a s s e i n, podřídít se, také nebylo Kristem přetvořeno a obnoveno. Vždyť i v té oblasti politické, kterou Ap.Pavel s Kristem přímo nespojuje, sloveso hypotassein nabylo nového významu a v době, kdy je evidentní, že jediné demokracie je s to pořádat obstojně obecné lidské věci, znamená být podčán vrchnosti něčoho hodně jiného než podřízenost mocenskému absolutismu. Je tedy úkolem vašeho manželství předvést, co je to ona poddanost "jako Kristu", poddanost nové kvality, kterou na sebe bereme, když oblékáme tohož nového člověka, podle Boha stvořeného. Jsem si jist, že poddanost ženy muži v Kristu se bude vyznačovat vzájemností - však i v epištole Efezským říká Pavel "podčáni jsouce jedni druhým, žena muži, muž ženě". "Však v jeho panství není tyranství", tak parafrázuje Jiří Strejc žalm o Božím panování a stejně tak si budme jisti, že poddanost církve Kristu a ženy muži v Kristu, též i muže ženě v Kristu, není struktura příkazu a provedení, nýbrž svobody a lásky.

M.J.Hus dále radí: "Zaviní-li žena, tresci ji tajně a tiše bez pohoršení, pakliže bude odreptávat, čehož Bože nedej, tedy metlou, ne kyjem ji tresci". - I když na radu Husovu při řešení manželských konfliktů nebudete prodlužovat pozdviženou pravici maximálním dřevěným předmětem a v souladu s procesem humanizace mezilidských vztahů odložíte i ty mírnější nástroje represe - a vůbec, pomstu přenecháte Pánu - zůstává, že se vůči sobě nejednou proviníte. Proviníte se vzájemně, a tu opět doplňujeme Huse, který v otázce viny na muže jaksi zapomněl. Otázka, kolikrát máme odpouštět, už byla autoritou ještě vyšší než Husovou zodpovězena, vám zbývá být činiteli těch slov. Hus vyslovuje myšlenku závažnou a platnou - ačliže za podmínky výkladu selektivního a hodně tvůrčího: událostem uvnitř manželství sluší diskrétnost, styl kabinetní politiky, opak glasností a veřejného skandálu. Rodinné neshody a hněvy - slunce ovšem nad nimi zapadnout nesmí - se neprojednávají v pánské společnosti u piva spolu se sportem a politikou, ani při zastavení na kus řeči s kamarádkami. Nemci tím říci, že je třeba uchovávat za každou cenu dekórum a vnější zdání, nýbrž chci říci, že existuje hranice mezi soukromím a veřejností, mezi intimitou a vystaveností. Tedy ani to štěstí a radost nemáte prožívat jinak než tajně a tiše. Je cosi nezdravého, ne-li podezřelého na tom, když si muž a žena pochvalují, jak jsou v manželství šťastní, jaký je ten druhý senzační manžel a jak ohromně se milují, a do svatě vytrubují to, co se má jen šeptat v polostínu intimního osvětlení. Tedy pozor na nepravou otevřenost, která možná není jen projevem špatného vkusu, ale projevem samolibosti a sebechlouby.

M.J.Hus doporučuje nasadit metlu, když žena odreptává. - Tady už bychom se museli s M.J.Husem přít a dovolávat se proti němu třeba Kalvína, který ví, že "není nikdy dobrovolného podrobení, nepředchází-li úcta". A naše dnešní ženy jen v případech, které považujeme za patologické, si budou vážit svých mužů za to, že je dovedou zmlátit. Když žena odreptává, umí-li to, je to dobře. Totéž platí pro muže. Předchází-li úcta, ochotně se podrobují váze argumentů a i když argumenty nepřesvědčují, stále mohou přistoupit na stanovisko druhého - platí to pro oblast věcí služebných a případných - protože si ho vážím, mám ho v úctě a stojí mi za to vyhovět, nebo uzavřít kompromis, aniž se podrobují lokažsky. Kompromis je otcem demokracie, neústupnost matkou totality, řekl nedávno jeden moudrý Polák. Tedy muž si má přát, aby mu žena odreptávala, jistěže kultivovaně a dialogicky, aby byla osobností, který myslí svou hlavou a má svůj vnitřní svět. Jsou přece jedno tělo, a ne jeden duch, umějí trvat na poznané pravdě, žena třeba proti omylu svého muže, muž proti omylu či bludu své ženy. A to vše ať se děje v lásce, s vědomím, že všechny naše spory, patří do oblasti

věcí předposledních, zatímco láska sama tajemným způsobem souvisí s těmi posledními. Leká-li se Hus odreptávání, tedy představme mu nebezpečí právě opačné, totáž ženu či muže, kteří jen přitakávají. Není nijak povzbudivý pohled na manželství rozhádané, neméně tristní však je manželství, kde jeden jen papouškuje to, co říká druhý. A přímo děs jde z manželského domu, kde jeden hlasí velké pravdy toho druhého, třeba pravdy náboženské, a přitom cítíte, že to nejde ze srdce, tedy středu bytosti, kde se vnější vlivy přetavují ve vlastní osobitost, vlastní zbožnost či spiritualitu, nýbrž že to jde odkudsi z vypraveného mozku, který jen odesílá, čím byl indoktrinován. Trvejte tedy na modelu manželství, kde jednota nevylučuje, nýbrž vítá pluralitu. Stavení vašeho manželství ať se raději podobá budově parlamentu - přes všechny neduhy a úskalí instituce parlamentu - než budově kasáren, kde se žádné odreptávání nekoná.

Na závěr vyslechněte v pokoře, co vám nejdůležitějšího Mistr Jan Hus vzkazuje a zapište to na desky srdce svého: - "Ale snad díš: kde naleznu tak šlechetnou ženu, poněvadž řídko jest toho ptáka uhoniti? Nejmilejší, ihned toho máš odpověď hotovou. Neb dí sv. Jakub v kanonice své: "Každá věc daná nejlepší a každý dar dokonalý z hůry pochází od Otce světlosti". "A poněvadž dobrá žena jest dar dokonalý, tedy máš z toho věděti, že ona jest dar Boží. A protož"- teď učiním osobní vsuvku a místo Roberte řeknu Michale - "chceš-li mít ženu dobrou, Michale, Boha se boj a přikázání jeho ostříhej a pros jeho pokorně a onť dá tobě manželku dobrou". A ještě to zopakuji tobě, Elen: Chceš-li míti muže dobrého, Boha se boj, přikázání jeho ostříhej a pros jeho pokorně a onť dá tobě manžela dobrého. "Nebo onť jest, jenž spojuje, tak aby člověk různě nedělil, kteréž on spojí".

Amen

/Miloš Rejchrt při svatbě Michala Plzáka a Elen Jílkové/

Proč Faraó nechtěl Židům povolit slavení jejich svátku?

Je v tom vskutku něco temného a iracionálního, když někdo nechce druhým dopřát svobodu. A je nebezpečné, když má moc, protože ji hned užije k represii. Někomu, kdo to vidí hodně z odstupu, to nelze vysvětlit jinak než naprostou zblácností. To násilí může mít konkrétní příčiny, například Faraó se bál, že ztratí pracovní síly, nebo to aspoň říkal; nejhlubší kořeny je ale třeba hledat v hnutích, které se odehrávají v hlubinách srdcí a myslí. Nám, kteří čteme v Bibli o těch událostech z odstupu pár tisíc let, se to vysvětluje tak, že se srdce Faraónovo zatvrdilo: a proto že nepropustil Izraele, anebo do-

konce, že to byl Bůh, kdo zatvrdil jeho srdce: "/Ex 10,1./ Předstup před faraona. Já jsem totiž učinil jeho srdce i srdce jeho služebníků neoblomným, abych mohl uprostřed nich provést tato své znamení". S podobnou posedlostí se v Bibli setkáváme snad jen u krále Achaba, který se chtěl nechat obelhat lživými proroky, což se také podařilo, když byl sám obelhán lživým duchem /1Kr 22/, a u krále Daniva, kterého ponoukl Hospodin nebo satan, aby sečetl lid.

"Proč ty, Mojžíši a Árone, odtrhujete lid od prací jejich? Jděte k robotám svým", to je reakce Faraonova /Ex 5,4/. A co pozorci z řad Izraelců: "Vy jste pokáleli naši pověst u faraona a jeho služebníků. Dali jste jim do ruky meč, aby nás povraždili." /Ex 5,21/. Tak vznikají brzy rozpory uprostřed národa samého. Leckde propadá melomyslnosti. Ale právě v útlaku, kterým Faraó odpovídal, se formuje národní uvědomění. To se orientuje na starých tradicích spojených s praotci.

Faraonovo srdce se zatvrdí, i když vidí, že skutečná duchovní moc a právo jsou na straně Mojžíšově. Přicházejí boží rány na Egypt. Zasaňují celé eko-struktury /zkažení vod/, rodinný život /žáby vnikají do domů/, zdraví celých skupin /vředy/, hospodářství /dobyččí mor, krupobití/ a nakonec vůbec vše, co zbylo /kobyly/, a také celkovou orientaci společnosti /tma/. Nejednota vzniká i na faraonově dvoře /k.10/. Konflikt se stupňuje, Faraó odmítá jednat s představiteli opozice. Přitom "sám také Mojžíš veliký byl velmi v zemi egyptské, před očima služebníků faraonových i před očima lidu". Nakonec přicházejí egyptští o to, co znamená jejich identitu i budoucnost a Bůh zničí všechna egyptská božstva a podivuhodně rozliší mezi Egyptem a Izraelem. Pak jsou Židé ke slavení svátku promptně pověřeni. Dostanou ony tři dny volna; nicméně brzy pocítí Egypt v zádech, protože srdce Faraonovo se opět zatvrdilo: koně, vozy a ozbrojené jednotky jsou v akci.

Slavení svátku mělo stát a skutečně také stálo na začátku cesty k pravé službě Hospodinu, cesty do svobody... a tedy i do jistého neznáma: "My nevíme, čím budeme sloužit Hospodinu, dokud tam nepřiđeme" /Ex 10,26/. Byla tu jen zaslíbení dané Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi a předávané tradicí.

Zatvrzení Faraonovo se stalo příležitostí, aby vznikající národ vyrostl v sjednocené, svobodné a spravedlivé společenství, v němž by byl Bůh více poznán a takto oslaven. Jeho šancí bylo, že nebude stejně zatvrzelý jako Faraó: "Jestliže opravdu budeš poslouchat Hospodina, svého Boha, dělat, co on má za správné, naslouchat jeho příkázáním a dbát na jeho všechna nařízení, nepostihnu tě žádnou nemocí, kterou jsem postihl Egypt" /Ex 15,26/. Jeho šancí bylo, že se vzdá svých práv a zároveň, že přenechá ponstu Hospodinu.